

РІВНЕ І РІВНЯНИ

Річка, колодязь, водогін –

таку еволюцію пройшло водопостачання Рівного від заснування міста до наших днів

Для забезпечення потреби сучасного міста водою потрібна величезна її кількість, яка вимірюється мільйонами кубічних метрів на добу. У Рівному її подачу забезпечує велика команда працівників Рівненського обласного виробничо-комунального підприємства «Рівнеоблводоканал», яка щоденно турбується про те, щоб ми мали воду, і несе відповідальність за рівень життя і здоров'я кожного з нас.

Довгий час рівняни пили воду з Усті

Вода була і залишиться найважливішим засобом для існування людства. Серед багатьох галузей сучасної техніки, які спрямовані на підвищення рівня життя людей, благоустрою населених пунктів і розвитку виробництва, водопостачання посідає значне й почесне місце.

В Україні перший водогін збудували в 40-і роки XIX століття в Одесі. А вже до 1890 року вони були у шести українських містах: Києві, Харкові, Херсоні, Чернігові, Бахмуті та Мелітополі. На Волині перший водопровід з'явився у 1898 році в губернському центрі Житомирі.

Для населення Рівного водопостачання завжди було важливо турботою. Про це свідчить і його територіальний розвиток. Найдавніші карти підтверджують, що саме на берегах Усті формувалися перші забудови міста. Її води до другої половини XIX століття залишалися головним джерелом питної води для рівнян.

Наприкінці XIX століття в рівненському передмісті «Воля» були розташовані три колодязі, звідки місцеве населення споживало воду. У 1895 і 1896 роках для полегшення накачування води їх обладнали насосами. В 1898 році для покриття витрат на утримання колодязів (щорічно до 960 карбованців) тодішнє Міністерство внутрішніх справ дозволило міському управлінню стягувати з населення плату в розмірі 2 копійок за

У 1898 році з населення брали 2 копійки за бочку води на 60 відер і півкопійки за напування одного коня чи корови.

бочку на 60 відер і півкопійки за напування одного коня чи корови. Прибуток становив 1000 карбованців на рік.

У 1901 році для збільшення продуктивності колодязів міське управління запропонувало побудувати при них парову водокачку за проектом інженера Сокаля та за його ж рахунок: за 9801 карбованців з відстрочкою оплати кредиту на три роки. Місто могло погодитися на таку пропозицію тільки за умови збільшення оплати за воду з водокачки до 4 копійок. Тоді дохід від підприємства становив би до 4500 карбованців на рік.

27 вересня цього ж року Рівненська міська дума схвалила умови і проект водокачки, запропоновані інженером Сокалем, і звернулася до губерньського управління з проханням дозволити збільшити оплату за воду. Парову водокачку в нашому місті, до речі першу на Волині, побудували 1904 року.

Центральна частина Рівного складалася переважно з дерев'яних будинків. Стояли вони дуже близько один до одного, що підви-

щувало небезпеку пожеж. Ці вулиці в першу чергу потребували централізованого водопостачання, але плани відкладалися через відсутність коштів і протиріччя між власником міста Станіславом Любомирським і міською владою. І це було однією з причин того, що до кінця 1920-х років будівництво водопроводу у Рівному так і не розпочалося.

Справу зрушив з місця польський професор

Революція, події громадянської війни не сприяли прокладенню водопроводу. І навіть польська влада, яка встановилася на нашій території у 1921 році, тільки через сім років наблизилася до вирішення наболілого питання. На засіданні міської ради 20 вересня 1928 року було прийнято рішення про затвердження угоди з відомим гідрографом, професором варшавської політехніки Пом'яновським на складання проекту міського водогону. Професор мав надати розрахунки щодо прокладання труб на вулицях 3 Мая (сучасна Соборна) між військовими казармами і в'язницею, Понятовського (сучасна Сагайдачного) від залізничної колії до вулиці 13 Дивізії (сучасна Симона Петлюри). Строк завершення проекту визначався двома місяцями

після проведення необхідних пробних помптувань. Будівництво міського водоканалу розпочалося у 1929 році.

У 1929-1930 роках відновили водонапірну башту на вулиці 3 Мая (у районі мосту на Соборній) і уклали труби загальною довжиною 933,9 метра. Труби вкладали з перервами через наявність смуг, що належали державній залізниці, приватному власникові Шмуцу і були під шляховим мостом, над річкою Устя і на вулиці 3 Мая. З 1931 до 1933 року роботи взагалі не проводилися, єдине, – підвели воду до автобусного вокзалу, розташованого поруч із водонапірною баштою (вона збереглася й донині). А от бюджетом на 1934-1935 роки вже передбачалося з'єднати прокладені труби. Роботи розпочали 15 травня 1934 року і завершили до нового року. До водопроводу під'єднали будинки на відтинку від вулиці 3 Мая до Вартової (район драмтеатру) та на вулиці Понятовського.

На кінець 1934 року в місті було прокладено 1148,5 погонного метра водопроводу з двома наземними та сімома підземними гідрантами, що забезпечили водою 150 житлових будинків. Та, як з'ясувалося, водогін не всім був до вподоби. В 1933 році, після ухвалення рішення міської ради про підвищення оплати за воду для водовозів з гроша за

відро до двох і введення оплати за воду для пересічних мешканців, стали надходити скарги від рівнян.

Міські водоноси, які з введенням водогону поступово позбавлялися роботи, отримали ще й підвищену ціну за воду, а мешканці передмістя «Воля» (сучасна територія за мостом вздовж Соборної), більшість із яких становили найбідніші верстви місцевого населення, а деякі з них взагалі не мали роботи, просили місцеву владу зовсім відмінити плату за воду. Враховуючи кризовий стан у країні та прохання людей, міська влада знову знизилася ціну за відро води.

Для проведення подальших робіт з будівництва водопроводу треба були великі кошти, тому керівники міста знову шукали кредити, які надало бюро Головного фонду праці у Варшаві. Рішенням магістрату 31 липня 1935 року була створена спеціальна комісія, яка уклала першочерговий план розбудови водопроводу, розбивши його на чотири групи: розбудова водопровідної мережі; будівництво стоків; забір води і насосна станція. За таким планом і діяли в другій половині 1930-х років.

В тридцятих роках з'явилася каналізація

В 1936-му до водопроводу були підключені вулиці в районі сучасного ринку, гуманітарного університету, а також частина сучасних вулиць Лермонтова, Соборної, Симона Петлюри, Сагайдачного і Шкільної.

У жовтні цього ж року біля старої насосної станції (територія під мостом на Соборній) відкрили першу мийку для гужового та автомобільного транспорту. Про активну роботу з прокладання міського водопроводу в ті роки свідчить і звіт міської управи, з якого дізнаємося, що водою місто на той час забезпечувало декілька насосних станцій.

До 1938 року в місті було прокладено біля п'яти тисяч метрів водопровідних труб. Про зростання кількості підключень будинків до водопроводу свідчать такі цифри: в 1937-му було підключено 134 будинки, в 1937-1938-х – 192 (населення Рівного на той час становило понад 42000 осіб). Витрати на приєднання до водогону лягли на власників будинків.

Також міське підприємство водопроводу і каналізації провело водопровідно-каналізаційні роботи в п'яти школах міста.

На жаль, водопровід не забезпечував водою все місто, тому в цей період побудували також три колодязі. Паралельно склали проект міської каналізації і подали його на затвердження до Міністерства внутрішніх справ.

Розбудова каналізаційної мережі полягала у відводі дощових вод і усуненні відкритих труб. Для відводу брудних вод і поліпшення санітарного стану міста проклали 1918 метрів каналів. На балансі міста прийняли й канал довжиною 504 метри, який належав фірмі «Бергшльос».

За 1937-1938 роки дві міські насосні станції подали майже

Водовози на центральній вулиці старого Рівного.

142 000 кубічних метрів води і витратили при цьому 55912 кіловат годин електроенергії. Середньодобове виробництво води становило біля 400 кубічних метрів.

30 серпня 1937 року бюро міського підприємства водопроводів і каналізації переїхало до власного будинку на вулиці Орліч Дереша.

До складу підприємства «Водопровід і каналізація міська» входило дев'ять осіб, серед яких керівник, працівники адміністрації і бухгалтерії, інспектори мережі і працівники, що обслуговували насоси.

Напередодні Другої світової війни мережа міського водопроводу становила 19 558,65 погонного метра, була обладнана 204 засовами, 75 протипожежними гідрантами, 16 автоматичними вуличними колонками. Загальна кількість під'єднань становила 502 будівлі (кількість житлових будинків у місті тоді становила понад 4400).

Місто також мало 14 653 погонні метри каналізаційних каналів.

Міське підприємство «Водопровід і каналізація» було серед сорока шести об'єктів промисловості й торгівлі міста, які 1939 року (після встановлення радянської влади) націоналізували. Керівником міського водопроводу став Болеслав Манецький. А в серпні 1940-го – інженер Дмитро Сікорський.

У «Відомостях про стан міського водопроводу м. Рівне на 1 березня 1940 року», які зберігаються в Державному архіві Рівненської області, є інформація про те, що підприємство було розміщене на вулиці Чапаєва, 20 і підпорядковувалося комунальному відділу міськради Рівного. На той час у ньому працювало вже 15 службовців і 25 робітників.

Війна водогін пощадила

Під час німецько-фашистської окупації водопровід не постраждав, водопостачання підтримувалося на рівні 100 кубометрів води на годину. Приміщення і обладнання водопровідної станції також збереглося. Німці зняли й вивезли тільки кільця від двох електромоторів. Один насос разом з електромотором залишився неушкодженим, а міська водопровідна мережа в західній частині міста мала незначні пошкодження.

Після війни на насосній станції працювали чотири насоси, їх продуктивність становила 154 кубометри на годину, 2381 – на добу. В 1947 році протяжність водопроводу становила 21 300 погонних метрів, кількість вуличних водозаборів – 31, пожежних гідрантів

– 64, підключених будинків – 560. Тариф на воду для населення тоді становив 1 крб 25 коп.

В 1949 році на насосній станції встановили ще один насос і електромотор, чим значно збільшили її потужність. Продуктивність зросла із 154 до 234 кубометрів на годину. Очисних споруджень, водонапірних башт і резервуарів з чистою водою в місті на той час не було.

Вода по графіку

Через нестачу електроенергії в Рівному і слабку потужність міської електростанції воду населенню подавали з перебоями. Розташовані вище західні райони міста отримували воду з 6.30 до 8.30, з 13-ї до 15-ї та з 18-ї до 20-ї години.

Хоча тільки 950 абонентів водопроводу мали особові рахунки, оплата за воду нараховувалася і тим, хто користувався нею з вуличних колонок. Водоспоживання на одну особу в середньому на добу становило 30 кубометрів.

Крім свердловин, які належали міському водопроводу, були ще свердловини на пивзаводі, млинзаводі, у військовому містечку та діяли 25 абісінських колодязів. Протяжність головного каналізаційного колектора в Рівному становила 2,6 км, загальна протяжність вуличної мережі – 16,8 км. На той час водопровід був тільки у Рівному й Острозі, а каналізація – тільки у Рівному.

У 1952 році постановою Ради Міністрів УРСР було затверджено проект першої черги розширення та реконструкції водопроводу в місті Рівне. Першу чергу водопроводу завершили 1958 року. Однак, наявні свердловини могли дати тільки 9 тисяч кубометрів води, а не передбачені проектом – 12 тисяч. Різниця пояснювалася значним зниженням рівня підземних вод.

Звичайно, така кількість води не забезпечувала потреб населення і місцевої промисловості, тому місто розпочало будівництво другої черги міського водопроводу.

Протяжність мережі у 1970 році становила вже 81,95 км. Воду піднімали з 26 підземних свердловин. Добова подача води в мережу становила 33 000 кубометрів, річна – 11 924 523. Середня добова кількість спожитої однією людиною води становила 206 літрів. При населенні міста у 120 000 осіб і загальній довжині вулиць у 245 км, водою з водопроводу були забезпечені лише 33% рівнян.

Ось такою є історія Рівненського водоканалу з 1896 до 1970 року. Про її нові сторінки – в наступному номері «7 днів».

Тільки шість годин на добу: по дві години вранці, в обід і ввечері подавали воду рівнянам у сорокових-п'ятдесятих роках.